

WOJEWÓDZKI INSPEKTORAT OCHRONY ŚRODOWISKA w Rzeszowie

NAFTOWE DZIEDZICTWO TECHNICZNE PODKARPACIA LATA 1854 - 1939

Praca naukowa finansowana ze środków na naukę w latach 2007-2010 jako projekt badawczy

dr inż. Ewa J. Lipińska
Podkarpacki Wojewódzki Inspektor Ochrony Środowiska

Rzeszów 2009

Traktat ustanawiający Wspólnotę Europejską
Dział XIX „Środowisko naturalne”
art. 174, ust. 1 – zasady polityki

Zachowanie, ochrona i poprawa jakości środowiska naturalnego

Ochrona zdrowia ludzkiego

Ostrożne i racjonalne wykorzystanie zasobów naturalnych

Promowanie środków rozwiązywania problemów środowiska naturalnego - regionalnych lub globalnych

Etapy cyklu polityki ochrony środowiska

– wspierane przez dane, informację i wiedzę

Rozporządzenie Nr 166/2006 Parlamentu Europejskiego i Rady w sprawie ustanowienia Europejskiego Rejestru Uwalniania i Transferu Zanieczyszczeń (...)

**Ustanowienie
europejskiego
rejestru uwalniania
i transferu
zanieczyszczeń -
PRTR**

**Określenie zasad
funkcjonowania
PRTR**

**DANE,
INFORMACJE,
WIEDZA**
nt., m.in.,
**UWOLNIENÍ
ZANIECZYSZCZEŃ
ZE ŹRÓDEŁ
ROZPROSZONYCH**

Lipińska E.J.:

DZIEDZICTWO ŚRODOWISKOWE po ZACHODNIM ZAGŁĘBIU NAFTOWYM (JASIELSKO-KROŚNIEŃSKIM)

ZANIECZYSZCZENIE

- substancja, lub ich grupa, **szkodliwa dla środowiska naturalnego lub zdrowia ludzkiego ze względu na ich własności i ich wprowadzanie do środowiska naturalnego**

- Rozporządzenie (WE) Nr 166/2006 Parlamentu Europejskiego i Rady w sprawie ustanowienia Europejskiego Rejestru Uwalniania i Transferu Zanieczyszczeń (...)

SUBSTANCJA

- pierwiastek chemiczny i jego związki **(z wyjątkiem substancji radioaktywnych)**

Lipińska E.J.:

DZIEDZICTWO ŚRODOWISKOWE po ZACHODNIM ZAGŁĘBIU NAFTOWYM (JASIELSKO-KROŚNIEŃSKIM)

UWOLNIENIE

- wprowadzenie zanieczyszczeń do środowiska **w dowolnej działalności zamierzonej lub przypadkowej, rutynowej lub nierutynowej** (wycieki, emisje, unieszkodliwianie, w tym przez składowanie i odprowadzenia, w tym przez układy kanalizacyjne bez końcowego oczyszczania ścieków)

- Rozporządzenie (WE) Nr 166/2006 Parlamentu Europejskiego i Rady w sprawie ustanowienia Europejskiego Rejestru Uwalniania i Transferu Zanieczyszczeń (...)

EMISJA

- proces, w którym substancja, lub grupa substancji, mogą być **szkodliwe** dla środowiska naturalnego, lub zdrowia ludzkiego, **ze względu na ich właściwości i wprowadzanie do środowiska naturalnego**

- Dyrektywa Rady 96/61/WE dotycząca zintegrowanego zapobiegania zanieczyszczeniom i ich kontroli

Lipińska E.J.:

DZIEDZICTWO ŚRODOWISKOWE po ZACHODNIM ZAGŁĘBIU NAFTOWYM (JASIELSKO-KROŚNIEŃSKIM)

TRANSFER poza miejsce powstania

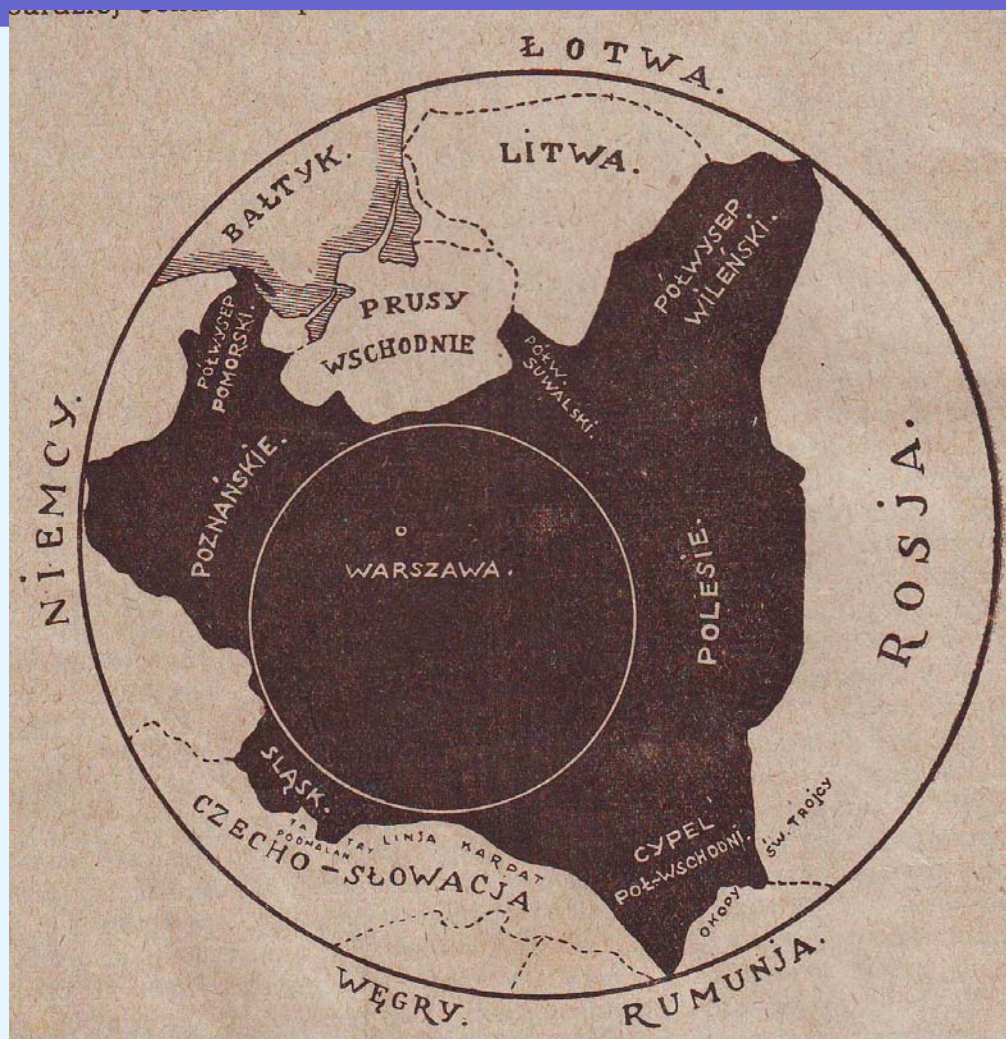
- przemieszczenie poza granice zakładu odpadów przeznaczonych do odzysku lub unieszkodliwienia oraz zanieczyszczeń w ściekach przeznaczonych do oczyszczenia

- Rozporządzenie (WE) Nr 166/2006 Parlamentu Europejskiego i Rady w sprawie ustanowienia Europejskiego Rejestru Uwalniania i Transferu Zanieczyszczeń (...)

INSTALACJA

- stacjonarna jednostka techniczna do prowadzenia jednej lub większej ilości działalności oraz inne bezpośrednio związane jednostki mające techniczny związek z działalnością prowadzoną w tym miejscu i mogące mieć wpływ na emisje i zanieczyszczenie

Granice środowiska naturalnego II Rzeczypospolitej, 1927 r.

Produkcja hutnicza i górnicza w latach 1935 - 1936

WYDOBYTO

Węgla kamiennego	29 000 000 ton	przy zatrudnieniu	71 300 robotników
ROPY NAFTOWEJ	512 000 ton	przy zatrudnieniu	9 400 robotników
Soli kamiennej	490 000 ton	przy zatrudnieniu	2 600 robotników
Soli potasowych	410 000 ton	przy zatrudnieniu	1 600 robotników
Rudy żelaza	400 000 ton	przy zatrudnieniu	3 700 robotników
Rudy cynku	140 000 ton	przy zatrudnieniu	1 000 robotników
Surówki żelaza	490 000 ton	przy zatrudnieniu	35 000 robotników
Stali	1 040 000 ton		

Główna oś szlaku naftowego (250 km) lat 1854-1939:

Jasło – Krosno – Sanok – Lesko – Ustrzyki Dolne – Sambor - Borysław –

[Drohobycz – Lwów

*) Z dniem 20 stycznia 1926 r. zostało utworzone: 16) Województwo Wileńskie — Wilno (z dotychczas. Okręgu administracyjnego).

Spółki naftowe zjednoczone w Koncernie "Premier"

Lp.	Nazwa spółki naftowej	Lata działalności
1	"Verdatok" Naftowo-Przemysłowa Spółka z o.o. ("Verdatok" Société Pétrolière Industrielle à resp. Lim.) we Lwowie, Dyrekcja Kopalń w Polance Karol	[1910-1917] 1920-1928
2	Naftowy Przemysł Małopolski Spółka z o.o. (L' Industrie Pétrolière de Małopolska, Société à resp. Lim.) we Lwowie, Dyrekcja Kopalń w Polance Karol	[1916-1920] 1921-1929
3	Zachodnio-Małopolska Akcyjna Spółka Naftowa i Gazowa w Krakowie, Dyrekcja Kopalń w Polance Karol	[1920-1922] 1923-1929
4	"Jasiołka" Spółka Naftowo-Gazowa z o.o. we Lwowie, Dyrekcja Kopalń w Polance Karol	[1920-1923] 1924-1929
5	Spółka Akcyjna "Nafta" we Lwowie, Dyrekcja Kopalń w Równem	[1889-1908] 1921-1929
6	Galicyjskie Gwarectwo Naftowe "Harkłowa" (Galizische Naphta-Gewerkschaft "Harkłowa" we Lwowie, Zarząd Kopalń w Harkłowej	1895-1929

Spółki naftowe zjednoczone w Koncernie "Dąbrowa"

Lp.	Nazwa spółki naftowej	Lata działalności
1	Galiczyjskie Karpackie Naftowe Towarzystwo Akcyjne, dawniej Bergheim i Mac Garvey (Galizische Karpathen-Petroleum Aktiengesellschaft, vormals Bergheim u. Mac Garvey in Mariampol, Grubendirektion in Krosno) w Mariampolu, Dyrekcja Kopalń w Krośnie	[1885-1905] 1906-1922 [1923]
2	Koncern Naftowy "Dąbrowa" Spółka z o.o. we Lwowie, Dyrekcja Kopalń w Krośnie	[1888-1919] 1920-1928
3	Zachodnie Zagłębie Naftowe Spółka z o.o. we Lwowie, Kopalnie w Kobylance i Dominikowicach	[1889-1902] 1911-1924
4	Société Française des Pétroles de Potok Spółka z o.o. (Francuska Spółka Naftowa Potok) we Lwowie, Zarząd Kopalń w Krośnie	[1892-1905] 1913-1926 [1927-1928]
5	Société Française des Pétroles de Wańkowa Spółka z o.o. (Spółka Naftowa Wańkowa) we Lwowie, Dyrekcja Kopalń w Wańkowej	[1893] 1920-1928

Spółki naftowe zjednoczone w Grupie "Małopolska"

Lp.	Nazwa spółki naftowej	Lata działalności
1	Société Française des Pétroles de Małopolska, L' administrateur Délégué (Francuska Spółka Naftowa Małopolska, Administrator Delegowany w Polsce)	[1919] 1920-1925
2	"Małopolska" Grupa Francuskich Towarzystw Naftowych, Przemysłowych i Handlowych w Polsce, Dyrekcja Kopalń Sektora Zachodniego	[1888-1927] 1928-1939
3	Warsztaty i Odlewnia Naftowego Przemysłu Małopolskiego dawniej „Tepege” w Krośnie	[1920-1927] 1928-1939
4	Galicyskie Karpackie Naftowe Towarzystwo Akcyjne, dawniej Bergheim i Mac Garvey, Spółka Akcyjna, Rafineria Nafty w Jedliczu	1931
5	Galicyskie Karpackie Naftowe Towarzystwo Akcyjne, dawniej Bergheim i Mac Garvey, Spółka Akcyjna, Rafineria w Gliniku Mariampolskim	[1887-1922] 1928-1939
6-14	(...)	(...)

Samodzielne spółki i jednostkowe przedsiębiorstwa naftowe

Lp.	Nazwa spółki naftowej	Lata działalności
1	"Polmin" Państwowa Fabryka Olejów Mineralnych we Lwowie, Zarząd Gazociągów w Jaśle	[1921-1926] 1930-1939
2	Galicyjskie Towarzystwo Naftowe "Galicja", Spółka Akcyjna (Galizische Naphta A.G. "Galicja") w Drohobyczu	1912-1939
3	"Standard-Nobel" Spółka Akcyjna w Warszawie, Kopalnia "Standard" w Starej Wsi	1931
4	"Vacuum Oil Company" Spółka Akcyjna w Czechowicach	1934-1939
5	"Pionier" Spółka Akcyjna dla Poszukiwania i Wydobywania Minerałów Bitumicznych we Lwowie	[1894-1927] 1928-1939
6-11	(...)	(...)

**Dyrektywa 2006/21/WE Parlamentu Europejskiego i Rady
w sprawie gospodarowania odpadami pochodzącymi
z przemysłu wydobywczego (...)**

określa
środki, procedury i wskazówki
zapobiegania i zmniejszania

- 1) wszelkich niekorzystnych skutków dla środowiska (wody, powietrza, gleby, fauny, flory, krajobrazu) oraz**
- 2) wszelkich wynikających z tego zagrożeń dla zdrowia ludzkiego,**

**spowodowanych gospodarowaniem odpadami
pochodzącymi z przemysłu wydobywczego.**

Poważny wypadek

**zdarzenie w miejscu prowadzenia działalności obejmującej
gospodarowanie odpadami wydobywczymi
w dowolnej instalacji,
prowadzące**

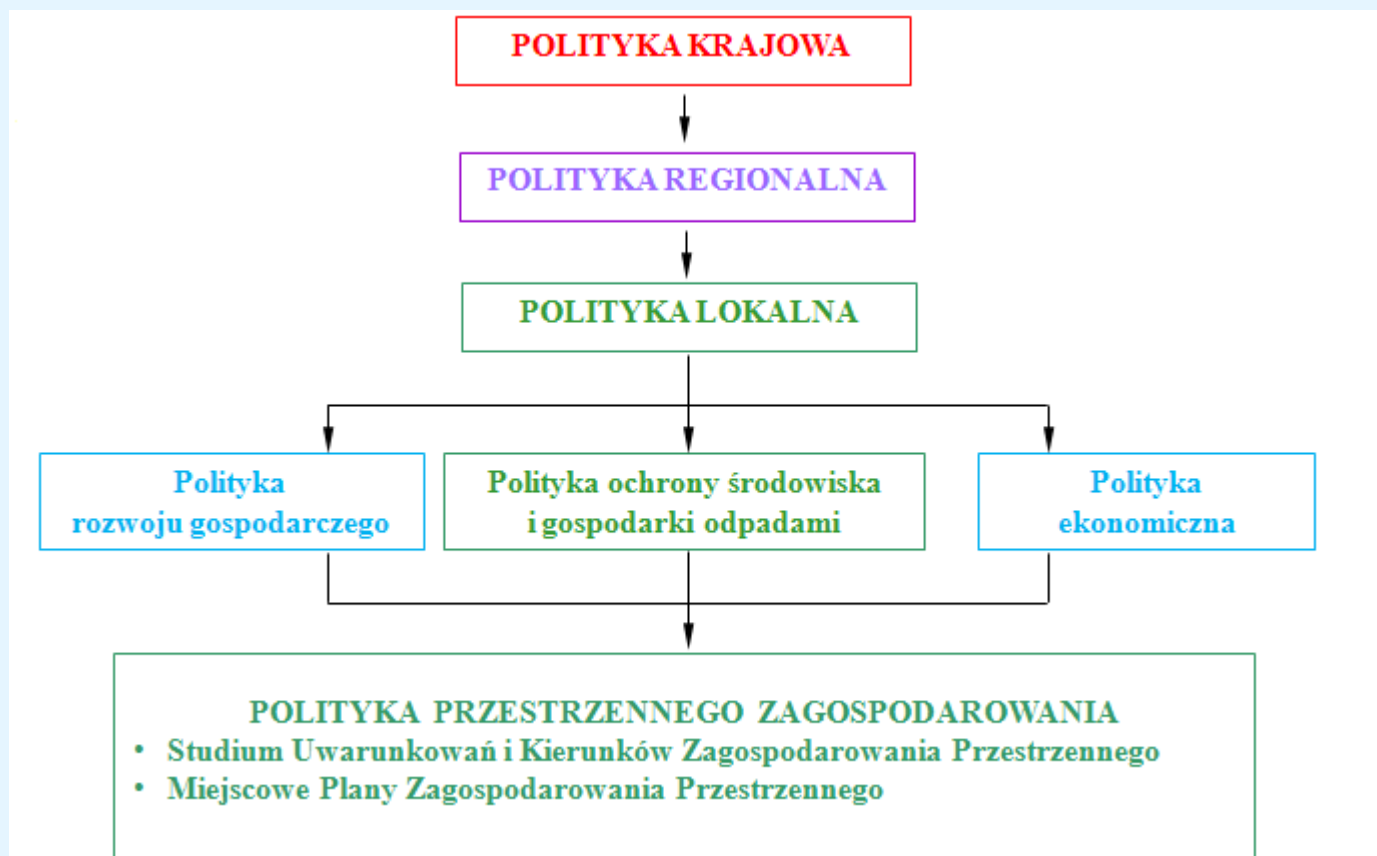
- 1) **do natychmiastowego lub**
- 2) **występującego po pewnym czasie**
poważnego niebezpieczeństwa
dla zdrowia ludzkiego lub środowiska,
  - 1) **w miejscu prowadzenia działalności,**
  - 2) **lub poza nim.**

Traktat ustanawiający Wspólnotę Europejską
Dział XIX „Środowisko naturalne”
art. 174, ust. 2 – zasady polityki

Powiązanie kierunków zagospodarowania przestrzennego z polityką ochrony środowiska

Kopanka mokra, Ropianka I (2009)

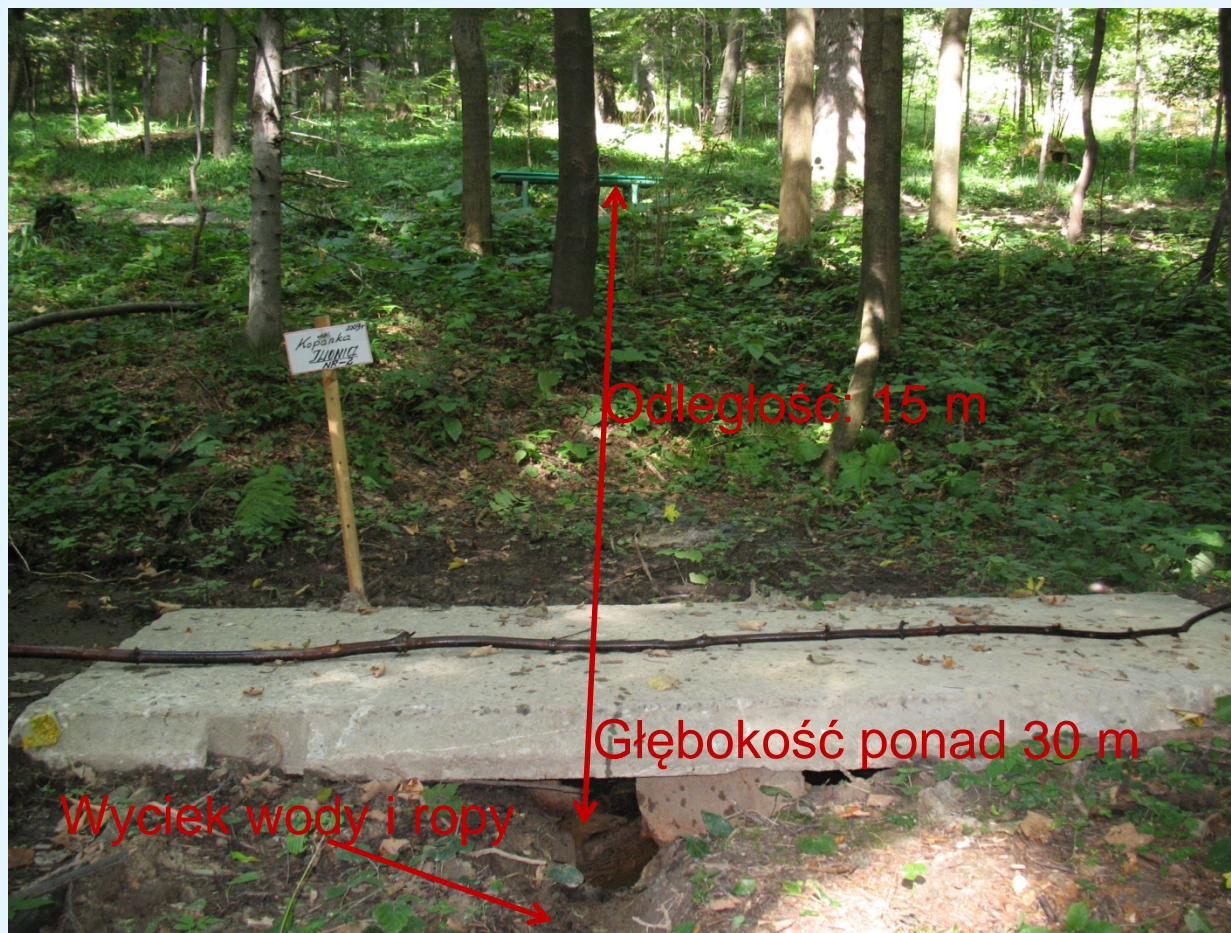
Kopanka sucha, Ropianka II (2009)

Kopanka sucha, Ropianka II (2009)
– fragment głowicy eksploatacyjnej

Kopanka mokra, Iwonicz- Zdrój (2009)

Iwonicz-Zdrój (2009), źródło Bełkotki

Iwonicz-Zdrój (2009)

Iwonicz-Zdrój (2009)

Iwonicz-Zdrój (2009)

Kopanka i miejsce składowania zużytej borowiny – czy występuje skażenie bakteriologiczne?, Iwonicz-Zdrój (2009)

Iwonicz-Zdrój (2009)

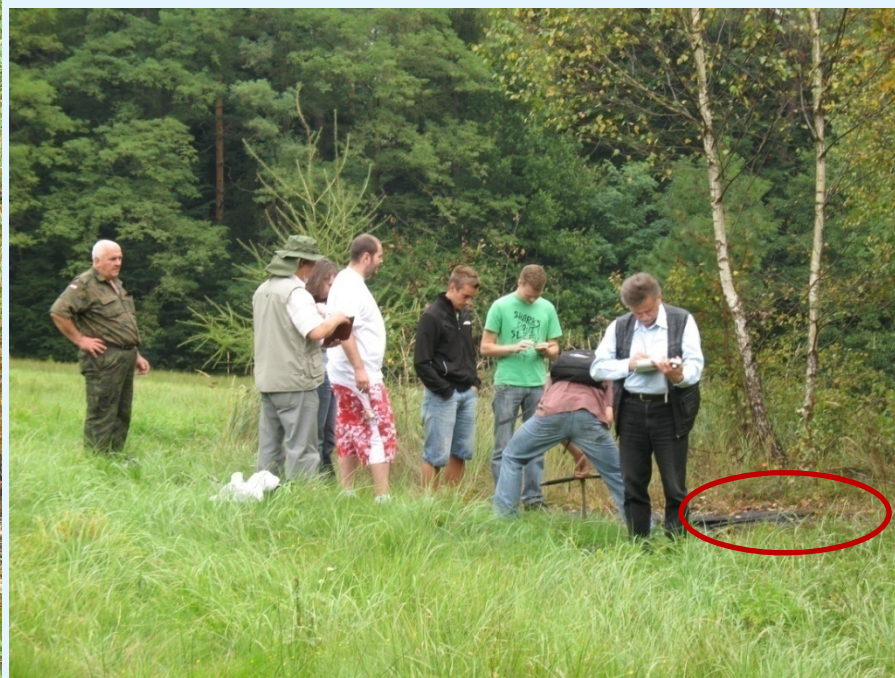
Jedziemy do Wary (2009)

Kopanki mokre, w odl. 10 m, gł. ponad 30 m, Wara (209)

Kopanka mokra z gazem ziemnym, czynna, Wara (2009)

Kopanka mokra z pięknie zachowaną cembrowiną, Wara (2009)

Kopanka mokra, czynna, Wara (2009)

WNIOSKI

Idea polityki w ochronie i odbudowie dziedzictwa górnictwa naftowego w Karpatach to:

- 1) współpraca międzyregionalna Polski i Ukrainy,**
- 2) budowa baz danych o złożach ropy i gazu ziemnego,**
- 3) harmonizacja z danymi o zanieczyszczeniach ropopochodnymi,**
- 4) kreowanie map zagrożeń środowiskowych,**
- 5) ocena ryzyka środowiskowego,**
- 6) modelowanie scenariuszy działań naprawczych,**
- 7) aktualizacja dokumentacji rozwoju regionalnego.**

NAFTOWE DZIEDZICTWO TECHNICZNE PODKARPACIA, LATA 1854-1939

LITERATURA

Hoppen M., Huszcza L. (red.): Kalendarz leśny informacyjny na rok 1939. Rok wyd. XIV. Wydawnictwo Oddziału Wileńskiego Związku Zawodowego Leśników w Rzeczypospolitej Polskiej. Wilno, 1939.

Hoppen M., Grzegorzewski W., Chociłowski L. (red.): Kalendarz leśny informacyjny na rok 1927. Rok wyd. II. Wydawnictwo Oddziału Wileńskiego Związku Zawodowego Leśników w Rzeczypospolitej Polskiej. Wilno, 1927.

Lipińska E.J.: Rejestry uwalniania i transferu zanieczyszczeń na szczeblu gminnym. VIII Międzynarodowe Forum Gospodarki Odpadami „Kompleksowe zarządzanie gospodarką odpadami”. PZliTS Oddział Wielkopolski. Poznań, 2009.

Materiał archiwalny lat 1854-1939 w zbiorach autorki.

Sanok, 2009

Tylko w ludzkiej wyobraźni każda prawda znajduje skuteczną i niezaprzeczalną egzystencję.

Joseph Conrad

NATURALNY CIEK ROPNY →

Dziękuję za uwagę